

ЛУК'ЯН-МИКИТА САВКА

МОВА
СТЕПАНА БАНДЕРИ

Лук'ян - Микита Савка

Мова Степана Бандери

СЛОВНИК МАЛОВЖИВАНИХ СЛІВ

ЛЬВІВ
2024

Рецензент:

Оксана Левчук, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови імені професора Івана Ковалика Львівського національного університету імені Івана Франка

Словник є унікальною збіркою слів і виразів, які вживав Степан Бандера – символ українського визвольного руху. Книга не лише відтворює мовні особливості тогочасної України, а й відкриває перед читачем уявлення про ідеї, настрої та цінності, що формували діяльність С. Бандери та його сучасників. У кожному слові зафіксовано дух епохи, боротьбу за свободу і національну ідентичність. Цей словник покликаний зберегти мовні риси, що поступово зникають, та надихнути сучасне покоління шукати відповіді на виклики сьогодення у багатстві історичної спадщини нашого народу. Ідея належить доктору філологічних наук, справжньому патріоту, націоналісту та Герою України, Фаріон Ірині Дмитрівні.

Присвячую
Фаріон Ірині Дмитрівні

*«Мова - це кордон і зброя, дім і фортеця, шлях
з минулого в майбутнє - у безсмертя»*

Ірина Фаріон

Вступ

Мова – це живий організм, який розвивається, змінюється і відображає дух епохи. У словах ховається історія, культура і ментальність народу. Особливу роль відіграють слова, які промовляли великі постаті нашого минулого, адже через них ми можемо відчувати пульс їхнього часу і глибше зрозуміти ідеї та прагнення цих людей

Словник присвячений мовним особливостям Степана Бандери – видатного діяча українського національно-визвольного руху. У його лексиці відображаються боротьба, дух спротиву, віра у справедливість та глибока любов до Батьківщини. Багато слів, які вживала ця легендарна постать у своїх роботах, сьогодні здаються архаїчними або маловживаними. Але вони – не лише частина історії, а й ключ до розуміння того, як формувався наш сучасний світогляд.

Запрошуємо вас у захопливу подорож мовними глибинами, які відкривають перед нами спадщину Степана Бандери.

Аналізуючи статті та інші тексти Бандери, відкриємо для себе його погляд на Україну та її майбутнє. Хай кожне слово в цьому словнику стане ще одним кроком до пізнання нашого минулого, яке живе в мові і віддунює в нашому сьогоденні.

Створення цього словника стало для нас справжнім відкриттям. У процесі роботи, ми зрозуміли, що мова – це не просто засіб спілкування, а потужний інструмент, що формує нашу ідентичність і світогляд. У цій книзі поєднані два важливі елементи – слова та цитати з праць Степана Бандери.

Такий підхід дозволяє не лише зануритися у мовні особливості, а й безпосередньо відчувати силу лексики, думок, переконань видатного борця за незалежну Україну.

Ця книга – своєрідна вибірка, де кожне слово знаходить підтвердження в текстах, кожна цитата стає ілюстрацією до мовного феномену. У кожній фразі С. Бандери відчувається його рішучість, чіткість формулювань і внутрішня сила, що надихала покоління борців за незалежність України. Це не просто слова – це голос епохи, що й сьогодні резонує в наших серцях.

Ідея створення цього словника належить Ірині Фаріон – людині, яка невтомно працювала на ниві захисту та популяризації української мови. Її натхнення та приклад стали для мене поштовхом до цієї праці. Саме її слова про важливість збереження мовної спадщини допомогли мені зрозуміти, наскільки важливо показати С. Бандеру не лише як лідера, а й як мислителя та філософа, для якого кожне слово мало значення.

Сподіваюся, що ця книга стане для вас не лише джерелом знань, а й натхненням. Хай цитати зі сторінок перенесуть вас у часи боротьби середини XX століття, а словник допоможе відкрити багатство і силу нашої мови.

“Автобіографія Степана Бандери”

(“Життя і діяльність Степана Бандери”, Українська кореспонденція, ч. 8 з 1.
10. 1964, Українське В-во в Мюнхені, стор. 3-7)

*Ні на що не здадуться навіть найкращі нагоди й готовість
допомогти, якщо сама нація не виборює й не кує своєї долі
власною боротьбою*

Степан Бандера

- **Нечинний** – непрацюючий

“...школа була **нечинна** від 1914 року...”

- **Окремішність** – самотійність

“...влада відібрала їй **окремішність**...”

- **Ферія** – канікули

“Літні й святкові **ферії** ми проводили в родинному домі...”

- **Середньошкільники** – учні середньої школи

“З її ідеями і діяльністю (УВО*) я познайомився частково через родинні зв'язки, а ще більш під час праці в підпільній Організації **середньошкільників**”

- **Занехати** – залишити, покинути

“В бойових діях **занехано** експропорціяційні акції...”

- **Передше** – перед тим

“**Передше** я був кількакратно арештований польською поліцією...”

- **Летунство** – авіація

“З першого дня війни місто було бомблене німецьким **летунством**”

- **Однозгідність** – одностайність

“З Тимчієм-Лопатинським ми мали **однозгідне** становище...”

- **Студюватись** – вчитись, навчатись

“...**студював** там і зробив докторат з політично-економічних наук...”

- **Вислід** – результат

“...події дали високий **вислід** у зміцненні національного духу нашого народу”

“Слово до Українських Націоналістів - Революціонерів за кордоном”

1948

*Розділені кордоном смерти, але з'єднані зв'язком віри, ідеї і
любови — живі та померлі можуть собі взаємно помагати
перед Богом і через Бога.*

Степан Бандера

- **Респектований** – той, кого поважають

“...її права й життєві інтереси будуть там **респектовані** й забезпечені”

- **Завсідги** – завжди

“Тож наші старання мусять **завсідги** зміряти...”

- **Облудний** – брехливий

“Одним із головних аргументів гітлерівської **облудної** політики...”

- **Закид** – вказівка на недолік

“...був **закид**, що українці не підготовані, необ’єднані...”

- **Змаг** – боротьба

“В Україні йде **змаг** цілого народу, на всіх ділянках життя”

- **Гекатомба** – жертва богам

“Українська нація поклала **гекатомби** жертв, найкращих своїх дітей”

- **Конечність** – необхідність

“...для справи визволення України, не менш велике – воно **конечне**”

- **Уодностаєння** – уподібнення

“...щоб довести до **уодностаєння** цілої української самостійницької політики”

- **Прероґатив** – перевага

“Питання компетенцій, **прероґатив** може тільки в абстрактно-теоретичній постанові доводити до спорів і колізій”

- **Опертя** – опора

“...**опертя** в тому русі, який веде боротьбу в Україні”

Стаття

“З москалями нема спільної мови”

1952

*Що більша мета, що тяжче змагання - то більші бувають
жертви*

Степан Бандера

- **Засяг** - радіус, віддаль

“Всюди, поза **засягом** московського насильства, українська національна спільнота ставиться до того роду московських затій так, як звичайно до ворожих починів”

- **Вилім** - надлам

“І кожна спроба з боку москалів зробити **вилім** в українському фронті є цілком безнадійна”

- **Сугестія** - навіювання

- **Замішання** - розгубленість

“Цього роду прояви і **сугестії** мають ціль викликати **замішання** в українській політиці”

- **Аранжери** - упорядники

“Американські **аранжери** й покровителі тримались за лаштунками”

- **Підметний** - суб'єктний

- **Податливий** - який легко піддається дії чого-небудь

“Позбавити її **підметности** і перетворити на **податливий** об'єкт”

Збірка статей

“ Коли один скаже: Слава Україні! ”

*Найважливіша справа — здобути безпосередній вплив,
включити у нашу боротьбу найбільшу і найвартіснішу її
частину. Тому за об'єкт своєї політичної праці беремо всю
народню масу*

Степан Бандера

Конґльомерат – асорті, суміш, поєднання

“Політична організація в Україні не може творити **конґльомерату** різних елементів...”

- **Резистанс** – опірність

“...не може бути **резистансом** французького типу”

“Призабута Научка”

- **Галапаснь** – щось, що руйнується

“...викликав теж в українському політичному житті на чужині буйний ріст спорідненої з ним, розкладницької **галапасні**”

- **Тривкість** – щось, що важко зруйнувати

“...не мали таких ілюзій щодо щирости й **тривкості** большевицьких полегшень”

- **Опінія** – думка, громадська думка

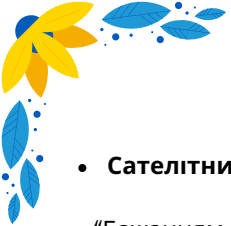
“Якраз свідчення українців мусили б найбільше переконувати світову **опінію**, що совєти не такі погані...”

- **Деправування** – моральний/етичний занепад

“Організаторами й керівниками цієї революції будуть ті найсильніші, найкращі характери, які навіть у большевицькій системі тотального **деправування** народу й людини не стали на шлях зради й злочинства...”

- **Гончі** – люди/сили, що переслідують та/або завдають шкоду

“Життя яких виповнене найважчими зусиллями, щоб ані не потрапити в нищівні сіті компартії, розставлені на кожний талант, на кожну непересічну людину, ані не згинуті від її **гончих**.”

- **Сателітний** – той, що знаходиться під спільним впливом

“Бажанням, щоб українська справа в міжнародній політиці мала такий статус, як справа **“сателітних”** країн”

“Із невичерпного джерела”

(Мюнхен, рік IV, чч. 1-2 (150-151), із 7 січня 1957 р.)

- **Первень** – елемент, складова частина чого-небудь

“Істотною причиною невдачі большевицької інженерії в духовій ділянці є те, що вона натрапила на такі **первни** в душі людини й народу, яких не можна ні змінити, ні знищити...”

“Питання атомової війни й визвольна революція”

(“Визвольний шлях”, Лондон, Великобританія, жовтень 1964 р.)

- **Гльоб** – модель Землі

“Ми вже згадували, що виключне американське володіння атомовою бомбою не відстрашило большевиків від провокування все нових воєнних конфліктів у різних частинах земного **гльобу**”

- **Заанґажований** – зацікавлений

“...західні держави вистерігалися безпосередньо погрожувати атомовими бомбами, хоч мали для цього можливість і поважну причину, бо самі були **заанґажовані** у воєнних конфліктах”

- **Перелім** – перехідний момент

“...тоді в політичному й у стратегічному думанні західних народів може наступити здоровий **перелім**, який приведе до власної оцінки всіх факторів, зокрема в підсоветському обширі”

- **Тихцем** – потихеньку, неголосно

“Коли ж котрась держава заявляє свою підтримку, але **тихцем** тримається засади”

Промова: “У 25-ліття ОУН”

- **Крицевий** - сталевий

“Тільки треба нам **крицевої** стійкості й непохитності на правильному шляху та зосередження всіх найкращих сил у продовжуванні справедливої боротьби під знам'ям Хресто-меча”

Збірка статей

“Перспективи Української Революції”

Українська національна революція – це боротьба за саме життя і волю народу та людини, а також боротьба за зміст, підстави й форми життя, за його розвиток і за поступ

Степан Бандера

“До проблеми політичної консолідації”

(“Визвольна Політика”, Лондон, рік вид. I, чч. 4-5, червень-липень 1946 р.)

- **Нуртувати** - вирувати

“Прягнення до консолідації цілого українського політичного життя на еміграції, передусім те, що **нуртує** серед широкого загалу громадянства”

- **Кожночасно** - постійно

- **Рамця** - рамка

“Процес організування й активізації політичних угруповань не перечив би концепції і державній формації, яку очолює УГВР, а може **кожночасно** проходити в її **рамцях**”

“Пляновість революційної боротьби в краю”

(“Визвольна Політика”, Мюнхен, рік вид. III, ч. 1(18), 1948 р.)

- **Приспінення** - прискорення

“Внутрішня ситуація в Україні, як і в цілому СССР, та його зовнішньо-політичне положення мають дуже важливе значення для розвитку революції, для того, яке буде головне підґрунтя і домінуючий зміст революційного процесу, які стосувати методи і засоби для його поширення, скріплення і **приспінення**”

- **Сексотство** - стукацтво, доноси

“**Сексотство** пронизує цілу державну систему, виробництва, військо, школу, родину, Церкву, вдирається до сповідальниці”

- **Умасовлення** - процес поширення чогось серед широких мас

“ОУН давав змогу проведенню визвольної боротьби йти по лінії прискорювання повстанчих дій, поширювати й **умасовлювати** одверту повстанчу боротьбу”

- **Амнестія** – помилування

“...довготривалими облогами – блокадами; різними “зверненнями”, заявами режиму про готовність поєднатися і помиритись, деклараціями про “**амнестію**” в парі з широкими пропагандивними кампаніями...”

- **Пригожий** – зручний, відповідний

“Тільки високий революційний потенціал, сторожкість та бойова готовність підпілля і цілого народу, становить головну безпеку та запевняє належне використання **пригожої** загальної ситуації”

- **Стрінутися** – зустрінутись, помітити когось

“...маси наших західних сусідів потребують безпосередньо **стрінутися** з дією по тій лінії...”

*“Українська національна революція,
а не тільки протирежимний резистанс”*

(“Український Самостійник”, Мюнхен, рік I, чч. 4, 5, 7, 8, 10-13 і 15 за 1950 р.)

- **Гарт** – стійкість, витривалість

“... досконалі методи організації і способи дії дають йому незламну снагу, міць і **гарт**”

- **Притаєний** – прихований, замаскований

“Стаavimo собі завдання докладніше висвітлити деякі намагання з боку відкритих і **притаєних** противників українського націоналізму...”

- **Сповідний** – зовнішній, показний

“Хочемо виявити справжню істоту таких явищ, які роблять це при сповідному прихильному до нього відношенні”

- **Здецидований** – виважений, обдуманий

“... вона (москва) ставить на всі незадоволені з режиму елементи, на комуністичні й російські такою самою мірою, як на **здецидовані** проти-московські й протикомуністичні сили”

- **Розвій** – розвиток

“Такий погляд може видаватися оправданим тоді, коли поверховно дивитися на справи революційної дії, на її зовнішні вияви і на зовнішній ефект, а не на її внутрішні **розвоєви** потреби і закономірності”

- **Філяр** – стовп, підпора

“А хто в практичній політичній дії не звертає уваги на те, щоб закріпити основні **філяри** на непорушному ґрунті...”

- **Бациля** – бактерія

“Ця сама **бациля** і тепер діє в українському політичному житті на еміґрації”

- **Конто** – рахунок

“Говорити проти позитивні сторінки й здобутки жовтневої, большевицької революції, зараховувати на їхнє **конто** ті позитиви, які є вимушені...”

“Війна в Кореї і національно-визвольна політика” (“Сурма”, Мюнхен, ч.21, липень 1950 р.)

- **Ривалізувати** – конкурувати

“Сучасна війна в Кореї є лише одним із інцидентів, який постав у висліді **ривалізації** між собою світових потуг...”

- **Підсичувати** – посилювати, підживлювати

“Ми глибоко співчуваємо трагедії корейського народу, який став об’єктом інспірованої, організованої, з-зовні **підсичуваної** внутрішньо громадянської війни...”

- **Ефемеридність** – короткочасність

“Це довело до остаточного краху системи політики “великих трьох” і виявило її **ефемеридність**”

- **Зудар** – зіткнення, сутичка

“Стан ілюзоричної рівноваги був захитаний і в різних кінцях земної кулі дійшло до безпосередніх мілітарних **зударів**”

- **Уярмлення** – поневолення

“... з цілою його суттю і практикою супроти **уярмлених** ним народів, пасивне незацікавлення долею і змаганням тих народів”

- **Найдогідніший** – найвигідніший

“На тлі того повинен би неспівмірно зрости воєнно-політичний престиж СРСР, як по-уги, яка ще не сказала свого слова і яка вирішить ціле змагання таким способом, що у **найдогідніший** для неї момент вона вступить в одверту війну”

- **Направа** – спрямування

“...під впливом чинника національно-визвольних війн поневолених народів та ймовірного перекинення конфлікту на інші терени, прийде також **направа** і в цілях політики Заходу”

Слова Бандери – це не просто літера, зафіксована на папері. Це відлуння боротьби, віра в справедливість і нагадування про нашу відповідальність за майбутнє. Його ідеї живуть у нас через мову, через ті слова, які ми говоримо, пишемо й передаємо далі. Цей словник – лише початок подорожі до глибшого розуміння нашої історії.

Працюючи над цією книгою, я відкрив для себе Степана Бандеру не лише як історичну постать, а як людину, чия віра в ідеали була непохитною.

Книга цитат та мовних особливостей текстів Степана Бандери – це лише одна з тисяч історій, які варто розповідати. Його слова залишаються з нами як нагадування, що боротьба триває, що ідеї живуть, а мова – це той вогонь, який ми маємо підтримувати.

Окрема подяка моїм Батькам за підтримку та допомогу під час написання книги, моєму вчителю української мови та літератури, директору Ліцею № 1, Оксані Левчук, за те, що змогла привити любов до вивчення рідної мови, та Ірині Фаріон, за її працю, за проєкти “Ген Українців” і “Велич Особистости”, за лекції, за її націоналізм. Вона була, є та буде прикладом справжнього борця за волю України, за українську Україну.

Бережіть мову.
Бережіть Україну.
Слава Україні!

Ніщо не зупинить ідею, час якої настав

Степан Бандера

ЛІТЕРАТУРА

- Словник: портал української мови та культури, е-ресурс - <https://slovnyk.ua/index.php>
- Горох, е-ресурс - <https://goroh.pp.ua>
- Стаття: З москалями нема спільної мови

- Степан Бандера: ...коли один скаже: Слава Україні! // Упорядник Микола

Посівнич. - Івано-Франківськ, 2015. - 160 с. - ISBN 978-617-7236-22-0

(10,14,28,,30,32,36,38,57,63,64,70,82,103)

- СЛОВО до Українських Націоналістів Революціонерів за кордоном // Степан А.

Бандера, 1948 (12,13,14,16,17,18,21,23,24,36,40,43,49)

- Автобіографія Степана Бандери

- ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ, З передмовою Ярослава Стецька

Збірка творів за редакцією Данила Чайковського. Остання редакція й упорядкування до друку Степана Ленкавського, ВИДАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

1978 (18,44,30,57,62,66,68,73,131,132,135,139,140,141,143,189

- CANVA

- Е-ресурс: <https://history.rayon.in.ua/topics/665507-stepanu-banderi-115-tsitati-yaki-dosilishayutsya-aktualnimi>

Ця книга – унікальний словник, що відкриває багатство мовної спадщини Степана Бандери, великого діяча українського національно-визвольного руху. У ній оживають забуті та маловживані слова, такі як “феєрія”, “сексотство”, “сугестія”, які не лише розкривають мовну культуру минулого, а й відображають боротьбу, віру та незламність цілої епохи.

Словник доповнений цитатами, які дають змогу відчутти пульс часу Бандери та глибше зрозуміти його прагнення. Ці слова – не просто історія, вони відлунюють у нашому сьогоденні й надихають на зміни.

Видання, натхненне ідеєю Ірини Фаріон, є справжньою скарбницею, що повертає до життя мовні перлини української культури. Це книга для тих, хто хоче відчутти, як слова стають зброєю, символом і мостом між минулим і майбутнім.

Мова – це обшир нашого духу. Вона зберігає в собі те, що було,
і те, чого прагнемо.

Савка Лук'ян

Савка Лук'ян та Ірина Фаріон, презентація монографії “Англізми і Протианглізми: 100 історій слів у соціокультурному контексті” у Ліцеї №1, Зимноводівської с.р.

12.03.2024